

Helsinki
zirvesinin
ardından

Donald Trump bir süredir yaptığı açıklamalarla, benimsediği politikalarla müttefiklerini rahatsız ediyordu. Ama ilk kez bu kadar yoğun tepki aldı. İlk kez bu kadar sert eleştirildi. Theresa May'den Heiko

MENSUR
AKGÜN

Maas'a kadar bir çok Avrupalı siyasetçi tepkilerini açıkça dile getirdi. Deutsche Welle'den France 2'ye kadar pek çok medya kanalında ağır eleştiriler yer aldı. Nedenini biliyorsunuz; Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin ile Helsinki'de buluşması, iki saatten fazla

bir süre baş başa konuşması. Ve tabii ki yaptığı açıklamalar, attığı sosyal medya mesajları. AB'yi hasım, Rusya'yı rakip olarak görmesi onları üzmüş. Bir yandan Almanya'ya boru hattını kapat, silahlanma harcamaları artır derken diğer yandan Rusya'yı müttefikten öte bir strateji getirmesi tepki duyulmasına yol açmış. Ukrayna konusunda da tereddütlüleri var. Birleşik Krallık Başbakanı May'e Brexit konusunda verdiği tavsiyeler de AB ülkelerinde yeni şüphelerin doğmasına neden olmuş. DW için yazar Bernd Riegert Cumhuriyetçilere Trump'ı -yazdığı mecraya pek de yakışmayan sıfatlarla- daha ne kadar destekleyeceksiniz diye sormuş.

Muhtemelen yolun sonuna, yani Trump'ın dönemi bitene kadar Cumhuriyetçi Parti Başkan'ın desteklemeye devam edecektir. Ancak ABD içinden gelen eleştiriler de hiç az sayılmaz. Senato'nun ağır topları Rusya'ya bu kadar fazla yakınlık gösterilmesinden bariz bir şekilde rahatsız. Onları en çok rahatsız edense Başkan'ın kendi istihbarat örgütünden çok Putin'e güvenmesi. New York Times, Washington Post gibi gazetelerde ağır eleştiriler var. Arizona Senatörü John McCain de sert konuşmuş. Vine de bizim Trump'ı Amerika ile bir süre daha yaşayacağımız varsayımından hareket etmemizde yarar var.

Kaldı ki Trump gitse bile zihniyeti hakimiyetini sürdürecektir, yerine kendisinden çok da farklı olmayan Başkan Yardımcısı Michael Pence geçecek. O, belki Rusya ile bu kadar yakın durmayacak, Avrupalı müttefiklerini sosyal medya mesajlarıyla böylesine taciz etmeyecek, Kanada ile ilişkileri bu denli germeyecek, ticaret savaşlarını turandırmayacak, ama bizi, daha doğrusu güvenliğimizi doğrudan ilgilendiren konularda muhtemelen daha sert bir politika izleyecek. Suriye ve İran dosyalarını büyük bir olasılıkla sadece İsrail penceresinden bakıp değerlendirecek. Üstelik de Pence Trump kadar pazarlığa açık olmayacak.

Ancak bunlar şimdinin değil geleceğin konuları. Gelişmeleri, daha doğrusu Trump'ın Başkan olarak kalıp kalınma sürecini etkileme potansiyelimiz çok fazla olmadığı için sadece farklı olasılıklara göre senaryolar düşünebilir ve onlar üstünde konuşabiliriz. Mesela Pence'i daha iyi anlamaya, onun üstünde etkili olabilecek insanları ve grupları tanımaya çalışabiliriz. Ama ondan önce düşünmemiz gerek iki önemli konu var. İlk üyesi olduğumuz Batı İttifakı'nın geleceği. İkincisiyse iki liderin Suriye konusunda nasıl bir uzlaşmaya vardıkları.

İlkinden başlayacak olursak, daha önce de yazdığım gibi NATO ve geniş anlamıyla Batı İttifakı ciddi sarsıntı geçiriyor. NATO üyesinin kendisine olan güvenini yitirmesine yol açıyor. Giderek artan bir şekilde çatma halinde ABD'nin kendilerinin yardımına gelmeyeceğine olan inanç güçleniyor. NATO alan içi savunma örgütünden, görece risksiz müdahalelerin yapıldığı ve yapılacağı alan dışı öncelikleri olan bir örgüte dönüşüyor.

"Yakında" şu ülkeyi ya da bu ülkeyi savunmak için neden kendimi yok etmeyi "gizle alayım" şeklinde ittifaktan özine ilişkin tartışmalar da başlayacaktır. AB ve özellikle Almanya kendi güvenlik semsiyesini, yani nükleer caydırıcılığını kendisi sağlamak üzere inisiyatif geliştirmeye çalışacaktır. Benzerinin geniş anlamı Batı İttifakı için de geçerli olabileceği unutmamalıyız. Japonya ve Güney Kore'nin Trump'ın Kuzey Kore politikasından hareketle yeni atımlar yapabileceğini göz ardı etmeyelim.

Bu tür gelişmeler ilk bakışta bizi doğrudan ilgilendirmiyor gibi gözüktü de siyasi, askeri ve iktisadi sonuçları itibarıyla Türkiye'yi de etkilemeye aday. Neyse ki şimdi değil gelecekte. Kaldı ki NATO'nun krizde olsa dahi krizi atlatabilme potansiyeli var. Avrupalı müttefikler örgütü öldürmeye değil sorunu zamana yaymaya, ABD'yi beklemeye niyetli. Biz asıl etkileyecek olan Trump ve Putin'in Suriye ile İran konusunda yapacakları, uzlaşmaya varıp varmadıkları, hepsinden önemlisi de vardıkları uzlaşmanın içeriği.

Helsinki'de yaptıkları açıklamalardan, İsrail basınına sızan bilgilerden iki liderin İran'ın Suriye'deki etkisini azaltılması karşılığında ABD'nin Suriye'den çekmeyi kabul ettiği anlaşılıyor. Görünen o ki İran'ın nükleer programı konusunda uzlaşma yok. İki taraf da bilinen pozisyonunu koruyor. ABD, 2015'te imzalanan metnin yetersiz olduğunu düşünüyor, Rusya da AB ülkeleri gibi metni ve uygulamayı yeterli buluyor. Bu, Rusya'nın herhangi bir İran müdahalesini itili olarak veto edeceği anlamına mı geliyor bilmiyoruz. Fakat Suriye'deki dengelerin değişmesi sanki kaçınılmaz gibi...

makgun@karar.com